

KORTE MEDEDELINGEN

VISSEN IN LIMBURGSE BEKEN

Beken zijn van grote ecologische betekenis voor de inheemse visfauna. Toch is hier door veldbiologen in het verleden weinig aandacht aan geschonken. De kennis van de verspreiding en ecologie van, met name de kleinere beekvissoorten, was daarom lange

ook Onneke Driessen, John Habraken, Jan Hermans en Ton Lenders als soortauteur een bijdrage aan deze eerste provinciale vis-senatlas geleverd.

Degene die de atlas beschouwt als een puur Limburgse aangelegenheid zal aangenaam worden verrast. Dit boek is veel meer dan

een provinciale verspreidingsatlas en bevat een aantal lezenswaardige hoofdstukken over de Nederlandse zoetwatervisfauna, over beken en over beekherstel. Vissen in Limburgse beken is door zijn veelzijdige opzet, de tientallen fraaie kleurenfoto's, tekeningen, figuren en overzichtstabellen een aanrader voor de veldbioloog, de natuurliefhebber en de sportvisser.

De prijs van deze uitgave is fl. 80,- (excl. fl. 13,50 verzendkosten) of BF 1500 (excl. BF 400 verzendkosten). Voor leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg bedraagt de prijs fl. 65,- of BF

1200 (eveneens exclusief verzending).

Het boek kan in Nederland worden besteld door fl. 93,50 (fl. 78,50 voor leden NHGL) over te maken op postgiro 42 98 51 van het Publicatiebureau Natuurhistorisch Genootschap in Limburg te Melick, onder vermelding van "Vissen in Limburgse beken".

Voor België is het bedrag BF 1900,- (BF 1600,- voor leden NHGL). Het boek kan daar op dezelfde wijze worden besteld door storting van genoemde bedragen op de Belgische postrekening 000-1616562-57 van het publicatiebureau.

Het boek is ook af te halen in het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 6-7 in

Maastricht of bij het publicatiebureau van het Natuurhistorisch Genootschap, Groenstraat 106 in Melick. Bij het publicatiebureau kunt u alleen terecht na het maken van een telefonische afspraak (Marja Lenders, 0475-537045, ná 18.00 uur). U hoeft in beide gevallen dan uiteraard geen portokosten te betalen.

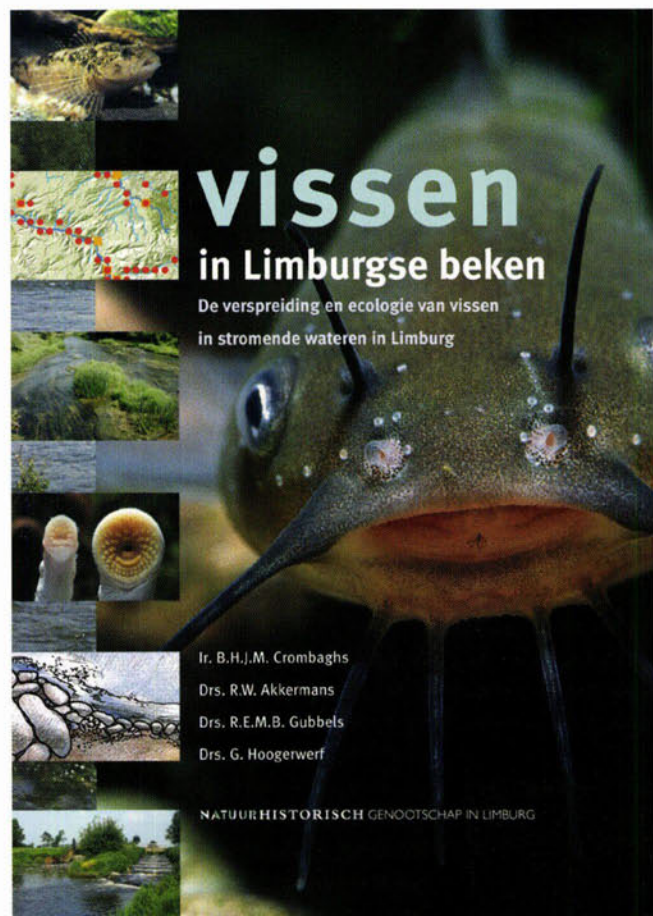
DE LIMBURGSE KOEPEL VOOR NATUURSTUDIE PUBLICEERT NEGENDE JAARBOEK

Op 3 juli stelde gedeputeerde Johan de Turck het negende jaarboek van LIKONA voor. Het geeft een overzicht van het onderzoek van de natuur in **Belgisch** Limburg. Het is stilaan traditie geworden dat het jaarboek interessante artikelen bevat met nieuwe gegevens over de Limburgse natuur, ook voor de editie '99 zijn er enkele uitschieters. Daarnaast zijn er natuurlijk ook het literatuuroverzicht en de verslagen van de werkgroepen. De vormgeving is fris, met vele kleurenfoto's, overzichtelijke kaarten en grafieken.

Beschermen van belangrijke plant- en diersoorten is één van de prioriteiten van het provinciaal natuurbeleid. Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de toestand van de "Limburgse soorten" is het van belang over voldoende gegevens te beschikken. Dat inventariserend onderzoek ook door enthousiaste vrijwilligers kan gebeuren, bewijst de werking van de Limburgse Koepel voor Natuurstudie. Als gevolg van dit onderzoek verscheen onlangs het negende jaarboek.

Men is er opnieuw in geslaagd een overzicht te publiceren van recent feitenmateriaal over de Limburgse natuur. In het LIKONA-jaarboek '99 komen de volgende items aan bod:

- Sporen van Neanderthalers in een unieke bodemsequentie van het laatste interglaciaal in Veldwezelt (Lanaken): Sinds de zomer van 1998 vormt de leemgroeve van Vandersanden in Veldwezelt het decor van uitgebreid prehistorisch onderzoek. De stratigrafische sequentie die op de site is bewaard, is uniek. De Neanderthaler bezocht op verschillende momenten de site en liet telkens artefacten achter die getui-

tijd erg beperkt. De uitgave van het boek Vissen in Limburgse beken is het levendige bewijs dat de veldichtyologie de laatste jaren een snelle ontwikkeling doormaakt. Dit boek is het resultaat van tienjarig veldonderzoek door leden van de Vissenwerkgroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Duizenden gegevens van zowel de Limburgse beken als de erin voorkomende zoetwatervissen zijn in deze periode verzameld en aangevuld met gegevens van onderzoeks-, sport- en beroepsvisser. Onder de redactie van de biologen Ben Crombaghs, Reinier Akkermans, Rob Gubbels en Gert Hoogerwerf zijn de gegevens verwerkt tot een schitterend naslagwerk over zoetwatervissen. Naast de vier genoemden hebben

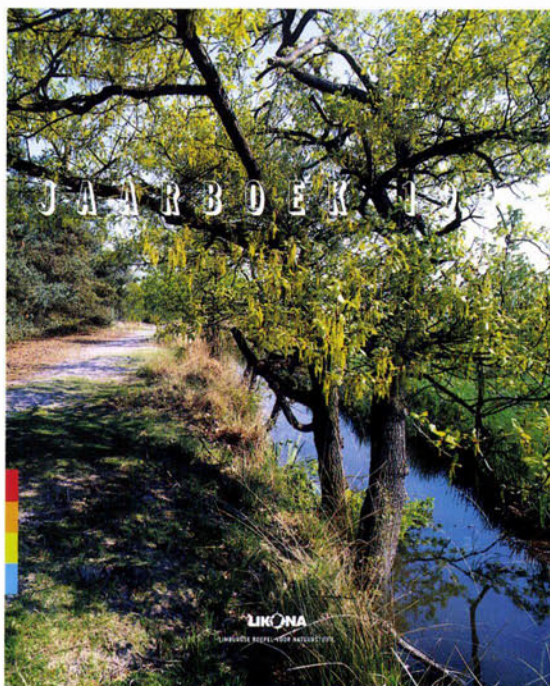
gen van de aanmaak en het gebruik van zijn werktuigen.

- Juweeltjes uit de kolenterrils van Limburg: zoektochten op mijnterrils kunnen bijzonder mooie en zelfs zeldzame mineralen opleveren. Met wat ervaring en een dosis geluk worden in gaderde zandstenen mooie kleurrijke kristallen gevonden van verschillende soorten carbonaten, oxyden en sulfiden. Hiervan zijn mooie foto's opgenomen in het jaarboek.
- De Grote modderkruiper in Limburg: het huidige voorkomen van deze vis in Vlaanderen is bijna beperkt tot het Demerbekken. Vooral van het vijvergebied Midden-Limburg, met daarbij aansluitend de regio rond het Schulensmeer, zijn recente vangsten bekend. Het is een soort die in het kader van de Europese habitatrichtlijn bescherming moet krijgen.
- De typische keverfauna van Limburgse voedselarme veenmosvegetaties, met vermelding van *Atanygnathus terminalis*, nieuw voor de Benelux; de zeer venige gebieden bezitten een kenmerkende fauna van kortschildkevers. Vermits de beschreven bijzondere soorten, na enige oefening, reeds in het veld goed te herkennen zijn, zijn ze uitermate geschikt voor het gebruik als monitoringsoorten. Ze zeggen dus wat over de kwaliteit van de leefwereld.
- Loopkevers en zweefvliegen van de Winterbeekvallei in Tessenderlo en Beringen: door regelmatig bezoeken van de beekvallei kon een hele reeks bijzondere soorten vastgesteld worden, waaronder *Amara tricuspidata*. De laatste waarneming van deze loopkever in Vlaanderen dateert van 1953. De analyse van de gegevens geeft informatie om tot een aangepast beheer te komen.
- De flora van het Vijvergebied Midden-Limburg: de laatste jaren is er een actief aankoopbeleid gevoerd door de Vlaamse Gemeenschap en de Verenigingen. Het gebied bezit een bijzonder waardevolle flora, zowel van kranswiezen als zeldzame hogere planten. Ook de uitgevoerde beheersingrepen worden geëvalueerd.
- Grauwe ganzen en Nijlganzen in Limburg: sinds een tiental jaren zijn de Nijlganzen en de Grauwe ganzen niet meer weg te denken uit het gebied van de Grensmaas en koloniseren ze geleidelijk andere gebieden in de provincie. Vanaf 1980 zijn waarnemingen van overwinterende Nijlganzen gedaan. Het eerste broedgeval had in 1982 plaats in Kessenich, momenteel zijn er 58 broedparen in Limburg. Het aantal broedparen van de Grauwe ganzen wordt op 120 geschat.
- De Beverrat: dit dier is afkomstig uit Zuid-Amerika maar wordt sinds de jaren '30 ook in ons land aangetroffen. Sinds begin jaren '90 worden de gegevens van de gevangen Beverratten nauwkeurig bijgehouden. Dit vormt dan ook een ideale basis om eens te kijken naar de evolutie van de soort en de verwachtingen.
- Hamsters in Limburg: afgelopen jaar voerde De Wielewaal in opdracht van de provincie een inventarisatie uit in Zuid-Limburg. Hierbij werden grote oppervlaktes akkers, in totaal meer dan 1600 ha, onderzocht met wisselend succes. De vrees dat het met de Hamster in België niet goed gaat, werd bevestigd door het onderzoek. Slechts 47 burchten werden aangetroffen.

Wie op de hoogte wil blijven van de toestand van de Limburgse natuur, vindt in het jaarboek zeker zijn gading. Naast de artikelen is er ook het uitgebreid literatuuroverzicht met een inhoudelijke beschrijving van 80 artikelen die in 1999 verschenen over de Limburgse natuur.

Wie op de hoogte wil blijven van de toestand van de Limburgse natuur, vindt in het jaarboek zeker zijn gading. Naast de artikelen is er ook het uitgebreid literatuuroverzicht met een inhoudelijke beschrijving van 80 artikelen die in 1999 verschenen over de Limburgse natuur.

Wie op de hoogte wil blijven van de toestand van de Limburgse natuur, vindt in het jaarboek zeker zijn gading. Naast de artikelen is er ook het uitgebreid literatuuroverzicht met een inhoudelijke beschrijving van 80 artikelen die in 1999 verschenen over de Limburgse natuur.

se natuur. Het geheel wordt afgesloten met de jaarverslagen van de verschillende werkgroepen. De onderwerps- en plaatsindex achteraan zorgen ervoor dat eenieder vlot zijn weg vindt in 117 pagina's interessante literatuur.

Geïnteresseerden kunnen het jaarboek bestellen door 400 BEF (9,92 EUR) te storten op rekeningnummer 000-0400447-31 van het Provinciaal Natuurcentrum, Ontvangsten, Domein Bokrijk, 3600 Genk, met de vermelding LIKONA-jaarboek '99. De vorige jaarboeken zijn nog op voorraad voor geïnteresseerden die de reeks willen vervolledigen. Voor meer inlichtingen kunt u steeds terecht op het LIKONA-secretariaat in Het Groene Huis, Domein Bokrijk, 3600 Genk, tel. 00321 1265462, fax 00321 1265462, e-mail: likona@limburg.be, internet: <http://www.limburg.be/likona/>

PRAKTIJKCURSUS VRIJWILLIG WEIDEVOGELBEHEER

Voorjaar 2001 organiseert de stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg (IKL) twee praktijkcursussen vrijwillige weidevogelbescherming in Noord en Midden-Limburg. De cursus is bedoeld voor mensen die aan de slag gaan met weidevogelbescherming. Dat kunnen zowel vrijwilligers en boeren zijn. Zij onderschrijven de noodzaak van het beschermen van weidevogels.

Weidevogels hebben Uw hulp hard nodig. Kievitten, Wulpen en vooral Grutto's hebben het steeds moeilijker om in het boerenland jongen groot te brengen. Bij onbeschermde nesten kan het voorkomen dat alle nesten in een perceel verloren gaan door bewerking. Beschermde nesten hebben 70 procent kans om uit te komen. In 1999 beschermden 100 vrijwilligers meer dan 1400 nesten in Limburg. Toch zijn er nog nieuwe vrijwilligers nodig

De stichting IKL organiseert dit voorjaar twee praktijkcursussen waar aan de hand van de ervaringen van de cursisten de bescherming wordt besproken. Zo kunnen de cursisten meteen aan de slag. De cursus bestaat uit vijf lessen, waarvan er zich twee buiten afspelen. Weidevogelkennis of kennis van het boerenbedrijf zijn geen vereiste, het is wel handig.

CURSUSPROGRAMMA 2001

	Midden	Noord	tijd
1. Weidevogels	do 15-2	do 22-2	20.00 uur
2. Landbouw	do 8-3	do 15-3	20.00 uur
3. Bescherming	do 22-3	do 29-3	20.00 uur
4. Vogelgedrag	za 24-3	za 31-3	8.00 uur
5. Bescherming	za 21-4	za 28-4	8.00 uur

Tijdens de cursus worden cursisten zoveel mogelijk in contact gebracht met vrijwilligers die al actief zijn. Bij aanvang van de cursus wordt ook gestart met het beschermingswerk.

Opgave voor de cursus geschiedt door overmaking van f 10,- op postgiro 52 41 531 t.n.v. stichting IKL, Roermond o.v.v. praktijkcursus weidevogelbescherming (vermelden welke locatie Uw voorkeur heeft).

Bij weidevogelbescherming is het de bedoeling nesten van Kievit, Wulp, Grutto en Scholekster te sparen bij werkzaamheden die de boer op zijn land uitvoert. Om dit goed te kunnen doen is samenwerking met de boer noodzakelijk.

Het opsporen van nesten vergt de meeste tijd. Voor 25 hectaren weidevogelgebied is gedurende het broedseizoen, ongeveer een ochtend of middag per week nodig. De resultaten van het werk worden bijgehouden, zodat na het seizoen het effect te meten is.

Informatie:

Stichting IKL, J. Kluskens, 0475-352000

BOEKBESPREKING

HET NEDERLANDSE LANDSCHAP.
EEN HISTORISCH-GEOGRAFISCHE
BENADERING

BAREND, S., et. al., 2000. Uitgever Stichting Matrijs (tel: 030-2343 148). Utrecht. ISBN 90.5345.145.5. Prijs fl. 34,95. Verkrijgbaar of te bestellen via de boekhandel of de uitgever zelf. De uitgever brengt hiervoor geen verzendkosten in rekening.

Bij het bespreken van een boek dat op geheel Nederland van toepassing is, voor het Natuurhistorisch Maandblad van Limburg, vormt zich gelijk een probleem: beperk ik me tot Limburg of neem ik het gehele boek als uitgangspunt. Aangezien al snel blijkt dat een geïnteresseerde lezer dit boek alleen moet aanschaffen als hij geïnteresseerd is in de historische geografie van de landschappen van geheel Nederland, heb ik voor het laatste gekozen. Natuurlijk heb ik wel met meer aandacht de in Limburg voorkomende landschappen bekeken.

Het boek geeft een beknopt overzicht van de ontwikkeling van de verschillende cultuurlandschappen in Nederland. Het beschrijft de vorming van het landschap onder invloed van de mens, maar laat ook duidelijk de invloed van het landschap zien op de gebruiksmogelijkheden van de mens. Het boek hanteert hierbij verschillende historisch-geografische regio's. De link tussen deze regio's en de verschillende hoofdstukken is niet direct duidelijk, maar wordt wel nader verklaard in de inleiding. Het boek is 1986 voor het eerst verschenen. Vijf jaar later is al een geheel herziene druk verschenen. Nu is het boek weer herzien en aangepast. De hoofdstukken zijn bijgewerkt aan de hand van nieuwe kennis en een hoofdstuk over droogmakerijen is toegevoegd. Met name het hoofdstuk over het zandlandschap is ingrijpend gewijzigd. De hoofdstukken over het löss-krijtlandschap en het rivierkleilandschap zijn daarentegen nauwelijks veranderd.

In een inleidend hoofdstuk worden enkele algemene processen van de geschiedenis van het Nederlandse cultuurlandschap beschreven van vrijwel zelfvoorzienend een kwart miljoen jaar geleden naar een marktgeoriënteerd gebruik van het landschap in deze tijd. De laatste dertig jaar wordt hierin beschreven als een periode met meer aandacht voor natuur en milieu. Het besef voor de cultuurlandschappen blijft hierbij, volgens de schrijvers, sterk achter. Ze beschouwen grootschalige 'natuurontwikkeling' als een nieuwe bedreiging voor het cultuurlandschap. Een interessant onderwerp voor een artikel in het maandblad.

In het boek worden tien verschillende landschappen beschreven waaronder het turfwinninglandschap, het zandlandschap, löss-/krijtlandschap, het rivierkleilandschap en een landschap vol steden. De beschrijving van het landschap per landschapstype biedt de mogelijkheid om het boek per interessegebied te lezen. Een hoofdstuk over het löss-/krijtlandschap behandelt in vogelvlucht de lange historie van het landschap van Zuid-Limburg. Het begint bij de eerste boeren van Nederland, die dit gebied al zo'n 7.000 jaar geleden bewoonden en het eindigt met de ontwikkeling van de Oostelijke Mijnstreek. Ook worden de nu nog aanwezige elementen van het cultuurlandschap, zoals de holle wegen, kort behandeld. De ontwikkeling van Meerssen en omgeving is het tweede voorbeeld dat in dit hoofdstuk wordt aangehaald. Het rivierkleilandschap behandelt met